

Posudek rigorózní práce Mgr. Petera Demetera „Procitnutí jiné lásky. Rezonance tématu sexuální jinakosti v české divadelní tvorbě.”

Předložená práce Mgr. Petera Demetera otevírá velice podnětné a zatím (do hloubky) neprobádané téma, a to jak se měnily reprezentace sexuální jinakosti na českém divadle, a to v širokém časovém rozmezí – od konce 19. století až do začátku 21. století. Autor práce k problému přistupuje jak s velkým zaujetím, tak i s nutným vědeckým odstupem.

Práce je strukturována do pěti kapitol (doplněny úvodem a závěrem) a každá z nich se soustřeďuje na konkrétní historické období a tvoří sondou do celospolečenského a divadelního prostředí. Jako velice důležité metodologické rozhodnutí považuji zaměřit výzkum na kamenná divadla, která by měla reprezentovat jakousi oficiální verzi v protikladu k experimentálním divadlům, která mnohem častěji očekávání diváků záměrně provokují. Další metodologické rozhodnutí, které je dle mého názoru velice prospěšné, je propojování zahraničních divadelních her s originální českou tvorbou. Původní a překladová tvorba tvoří společné pozadí pro upravení či utvrzování ustálených reprezentací, a proto je důležité sledovat tyto dvě roviny současně. Demeter kombinuje přístupy historické (je nejvíce ovlivněn novým historismem), kulturologické, komparativní ale i (proto)strukturalistické (autor čerpá z pojmosloví Otakara Zicha). Práce tak působí jako ucelený výzkum, který se snaží na problematiku nahlédnout z různých hledisek, a tak utvořit mozaiku zrcadel, která čtenáři ozřejmí vyprávěný příběh. Mluvím o příběhu, protože práce se otevírá nejen do jisté míry uzavřenému vědeckému publiku, ale vyznívá i jako nabídka pro neprofesionálního čtenáře, který by mohl být zaujatý tématem.

Dovolím si zde sdělit několik připomínek či spíše návrhů, které však možná přesahují požadavky, kladené na rigorózní práci. Dělán to proto, že si myslím, že by si práce v přepracované podobě zasloužila publikování v odborném tisku.

První návrh se týká metodologického základu práce. I když byla využita a vytěžena mnoha různá hlediska k problému, zdá se mi, že Demeter přehlíží jednu důležitou rovinu. Jedná se o způsoby fungování divadelního procesu. Demeter uvádí premiéry představení, ale až s malými výjimkami se nezajímá o další osud inscenací. Myslím si, že by argumentaci prospělo zaměřit se na celý proces vývoje divadelních her – návštěvnost, počet repríz, počet sezon, kterých se inscenace hrála, odborná i laická recepce, atd. Bylo by zajímavé například upozornit na to, zda inscenace byla součástí nějakého cyklu či tématu v daném divadle. Uvedu příklad z našeho jihočeského prostředí. Hra *Krátká spojení*, kterou autor zkoumá na stranách 75-79, získala cenu Alfréda Radoka za nejlepší hru v roce 2008, a jak uvádí Demeter, měla v roce 2009 světovou premiéru v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích.

Hra patřila do (dle mých vzpomínek) ne úplně úspěšného projektu „Smršť“, který měl oslovit mladší diváky a setkal se s nedůvěrou nejen publika, ale i souboru (alespoň v případě jiné hry z tohoto projektu, „Uprchlíci“, u jejichž nazkoušení jsme mohli jako tehdejší doktorandi být přítomní díky spolupráce prof. Dalibora Turečka s šéfem činohry Martinem Glaserem). Webové stránky Jihočeského divadla výmluvně uvádí, že premiéra se konala 6. května 2009, derniéra 3. listopadu 2009. Pokud by se Demeter držel jakéhosi „uzavřeného“ čtení dramatických textů, tak by možná nemuselo mít význam, jak byla inscenace recipována, jaký mohla mít vliv na diváky a jejich chápání sexuální jinakosti. Na druhou stranu však Demeter často spojuje svoje pozorování se celospolečenským vztahem k sexuální jinakosti a v textu se setkáme se závěry, že je divadlo „zrcadlem dějin“ (s. 28), či „dokládá, nakolik byla společnost a umělecká tvorba v období první republiky v tomto ohledu progresivní“ (s. 40). Přikláním se k tomu, že tyto závěry by měly být podloženy vícero fakty, i když s nimi pravděpodobně můžeme souhlasit. S předchozím souvisí i další námět, který se týká kritické recepce divadelních inscenací. Demeter do své práce zapojuje některé recenze na zkoumané hry, jako je například text Jindřicha Černého (zmíněn na s. 27), který je věnován inscenaci *Tramvaj do stanice touha*. Je ale překvapivé, že se vůbec nevěnuje recepci například Drábkových her. Bylo by určitě zajímavé a přínosné probádat i laickou recepci uvedených her, která by mohla navést Demetera na to, zda opravdu společnost souzněla s názory divadelníků, či jejich výzvy odmítla.

Abych zakončila svoje pojednání znovu pochvalou, kterou si práce jednoznačně zaslouží, chtěla bych vyzdvihnout například analýzu stylizace antiky při reprezentaci jiné lásky (s. 22-23), či motivu, prostupujícího celou práci, a to pohybu reprezentace sexuální jinakosti od jejího omezení v prostoru „pod převislou skálou ve vadnoucí trávě“ až k jejímu přijetí jako běžnou součástí každodenního života a divadla. Důležité a tradiční téma pro Demetera – spojitosti reprezentace sexuální jinakosti s fenoménem camp – je zde rozvinuto o krok dál a můžeme se jen těšit na další pokračování Demeterova zkoumání v této oblasti.

Práce je psaná čtivě a kultivovaně, i když by jí prospělo protřídit opakující se tvrzení a formulace a možná logičtěji propojit některé její části.

Závěrem potvrzuji, že předloženou rigorózní práci Mgr. Petera Demetera představující dle mého názoru inovativní a důležitý výzkum v oblasti studia kultury a umění, s radostí doporučuji k obhajobě.

V Českých Budějovicích, 14. Června 2018

Mgr. Vera Kaplická Yakimova, Ph.D.